

# **Odpor proti impériu, podpora míru: Církve konfrontují ideologii „ruského světa“**

## **Konferenční prohlášení**

[Resisting Empire, Promoting Peace: Churches Confront the 'Russian World' Ideology](#)

[Conference statement shares how churches can confront “Russian World” ideology | CEC Europe](#)

### **Preamble**

Ve dnech 1. – 3. prosince 2025 se v Helsinkách ve Finsku sešlo přibližně 90 církevních představitelů, zástupců církví a národních rad církví, ekumenických partnerů a odborníků z akademického prostředí na konferenci „Odpor proti impériu, podpora míru. Církve se staví čelem k ideologii ruského světa“, kterou uspořádala Konference evropských církví ve spolupráci s Evangelickou luterskou církví Finska a Pravoslavnou církví Finska.

Konference se zabývala naléhavou potřebou, aby se církve postavily imperiálním narativům a ideologii „ruského světa“ prostřednictvím poctivé historické analýzy, s teologickou jasností a morální odvahou. Ruská válka proti Ukrajině, poháněná ideologií „ruského světa“, je vojenským, politickým i humanitárním útokem, který způsobil utrpení milionů lidí a zničení statisíců lidských životů. V sázce je jak život a smrt těch, kteří jsou přímo zasaženi, tak společná budoucnost Evropy, neboť tato válka zasahuje samotné demokratické základy, na nichž jsou naše společnosti vystavěny.

### **Co je ideologie „ruského světa“?**

Od postsovětské éry formulovaly ruské intelektuální elity a Ruská pravoslavná církev různé představy o společenské identitě a politickém expanzionismu pod ideologickým zastřešením „ruského světa“ (Russkij mir). „Ruský svět“ byl propagován jako kulturní, duchovní a geopolitický prostor, stejně jako sféra vlivu a svébytná civilizace. Tyto myšlenky často postrádaly vnitřní soudržnost a rozmazávaly hranici mezi politickou ideologií a teologií způsoby, které deformují křesťanskou víru. Do 20. let 21. století se spojily v imperiální ideologii, jež slouží k ospravedlnění nevyprovokovaného ruského útoku proti Ukrajině jako „svaté války“ a dokonce předem slibuje odpuštění hříchů vojákům vinným válečnými zločiny.

Tato ideologie navazuje na dřívější ruské teopolitické doktríny – jako „Moskva, třetí Řím“ a „Svatá Rus“ – i na sovětský expanzionismus. Ideologie „ruského světa“ popírá národní identitu Ukrajinců i sousedních národů, stejně jako jejich právo na sebeurčení. Vychází z dualistického světového názoru a vykresluje Západ – s jeho důrazem na lidská práva, demokracii, liberalismus, rovnost žen a mužů a individuální autonomii – jako zlo, jemuž má Rusko čelit v takzvaném „metafyzickém boji“ za „tradiční hodnoty“, které má údajně bránit. Ruská pravoslavná církev nadále poskytuje kvaziteologickou a institucionální podporu invazi, čímž umlčuje nesouhlas ve vlastních řadách duchovních i dalších členů. Zároveň nadále využívá ekumenické vztahy k prosazování „tradičních hodnot“, k dezinterpretaci ruské útočné války jako aktu sebeobranu a k odporu vůči mezinárodnímu odsouzení agresivních kroků Ruska.

## Proč je ideologie „ruského světa“ teologicky problematická

Budme zcela jasní: tvrzení, že smrt vojáka při plnění povinností automaticky smývá hříchy a je chápána jako obětní čin, je heretické – stejně jako označování ruské invaze na Ukrajinu za „svatou válku“ a vykreslování Ruska jako „katechonického státu“, tedy síly zadržující globální zlo.<sup>1</sup>

Ideologie „ruského světa“ představuje zkreslení evangelia již v jeho samotných základech. Každý lidský člověk nese Boží obraz – otisk, který nemůže být vymazán, pohlcen ani předefinován někým jiným. To je základ křesťanského chápání lidské osoby: osoba stojí před Bohem v nezredukovatelné důstojnosti, dříve než před národem, kulturou či civilizací. Žádná ideologie nesmí tuto skutečnost podřítit vlastním cílům. Přesto ideologie „ruského světa“ hlásá nenávist a válku namísto Kristovy lásky a míru. Pro křesťany nikdy nemůže existovat „svatá válka“. Válka je neslučitelná s učením a příkladem našeho Pána Ježíše Krista.

Odpovědností církví je postavit Krista do středu. Tradiční pojetí trojí Kristovy služby nám může poskytnout jasnou orientaci, mimo jiné proto, že je přijímáno napříč ekumenickými hranicemi. Zprvce se s námi Kristus setkává jako král. Kristus však není králem, který utlačuje a vládne násilím. Od Krista se učíme, že vládnout znamená sloužit a pomáhat chudým a marginalizovaným. Zadruhé se s námi Kristus setkává jako prorok. V této roli stojí v tradici proroků Starého zákona, kteří volají proti nespravedlnosti. Od Krista se učíme, že být prorokem znamená říkat pravdu moci. Zatřetí se s námi Kristus setkává jako kněz. Jeho kněžství ukazuje ke společenství církví a k síle modlitby, doprovázení a uzdravování. Od Krista se učíme, že se společně sjednocujeme v modlitbě a nářku před Bohem.

Takto může trojí Kristova služba dát jasné obrysy tomu, co znamená, aby se církve stavěly proti impériu a podporovaly mír: vášnivě sloužit, odvážně mluvit a věrně se modlit.

## Jak musí evropské církve reagovat

Ve světle naší křesťanské odpovědnosti se zavazujeme přijmout Kristovu královskou, prorockou a kněžskou službu. Jako součást našeho společného svědectví v rámci iniciativy [Pathways to Peace](#) (Cesty k míru) potvrzujeme následující kroky – zasazené do dvou vzájemně propojených směrů „Odpor proti impériu“ a „Podpora míru“ – a vyzýváme naše církve a organizace, aby učinily totéž:

### ***Odpor proti impériu***

#### **Konfrontace ideologie, zneužívání víry a propagandy**

- Posilovat ukrajinský odpor vůči ideologii „ruského světa“ a jejím ničivým důsledkům.
- Zpochybňovat zneužívání víry pravoslavnými a dalšími církvemi v Rusku, například když vyhlásí „svatou válku“.
- Nabízet jasnou a odpovědnou teologickou reflexi „ruského světa“, například odhalováním sakralizace politické moci.
- Rozvíjet teologickou gramotnost, která dokáže rozpoznat a zpochybnit zneužívání náboženského jazyka, například odoláváním pokušení zaměňovat Boží království s jakoukoli konkrétní politickou entitou nebo formou vlády.

---

<sup>1</sup> Kázání patriarchy Kirilla, 25. září 2022, a XXV. světový ruský lidový sněm, 27.–28. března 2024.

- Upřednostňovat demokratické vzdělávání a široké zapojení komunit, aby lidé byli vybaveni k odolávání manipulaci, jako je propaganda a dezinformace.
- Nazývat hřích hříchem, například když jsou v ruské válce proti Ukrajině páčány válečné zločiny.

### **Vyrovnaní se s vnitřní odpovědností církvi**

- Kriticky reflektovat vlastní imperiální dědictví, například skrze konfrontaci se zkreslenými výklady Bible a tradice.
- Posilovat disentanční hlasy v Rusku, včetně těch, kteří se staví proti náboženskému nacionalismu a výjimečnosti.

### **Uplatňování morální odpovědnosti a veřejného svědectví**

- Podporovat shromažďování a uchovávání svědectví přeživších i padlých. Církev byla vždy nositelkou paměti.
- Jednat pod trvalou výzvou lásky v naší reakci na ruskou invazi na Ukrajinu, například vyhýbáním se dehumanizujícímu jazyku.

### ***Podpora míru***

#### **Přímá pomoc obětem a válkou zasaženým**

- Nabízet pohostinnost uprchlíkům a podporu lidem vysídleným válkou na Ukrajině.
- Povzbuzovat naše církve k přimluvám za oběti zločinů proti lidskosti, například za ukrajinské děti nelegálně deportované do Ruska.

#### **Budování duchovních praxí orientovaných na mír**

- Zařazovat pravidelné modlitby za naše bratry a sestry na Ukrajině a na všech místech trpících válkou do osobního života i bohoslužeb církvi.
- Modlit se za ty, kteří se podílejí na ruské agresi proti Ukrajině, aby je Boží milost přivedla na cesty evangelia, inspirovala k pokání a otevřela cestu ke spravedlivému míru a smíření.

#### **Budování spravedlivé a smířené budoucnosti**

- Rozvíjet dialog pravdy a smíření mezi místními církvemi ve východní a západní Evropě a církvemi v Rusku, které se stavějí proti všem formám náboženského nacionalismu, výjimečnosti a imperialistických konceptů.
- Povzbuzovat, podporovat a rozvíjet nenásilnou prevenci konfliktů, transformaci konfliktů a trpělivou práci smíření, například prostřednictvím uzdravování traumat.
- Chránit demokracii, například potvrzováním lidské důstojnosti a lidských práv.
- Dodržovat mezinárodní právo, například prosazováním nedotknutelnosti mezinárodních hranic.